

Syntetické kanabinoidy -SCRA (Synthetic Cannabinoid Receptor Agonists, – syntetické agonisty kanabinoidních receptorů – „spice“, „K2“) u dětí a dospívajících: zdravotnický přehled pro školu

prim. MUDr. Miroslava Mašlániová & Mgr. Kateřina Kloučková

Co jsou syntetické kanabinoidy

- Syntetické kanabinoidy jsou laboratorně vyráběné látky, které se vážou na kanabinoidní receptory (CB1/CB2).
- Prodávají se jako:
 - „spice“, „K2“, „herbal incense“, „potpourri“,
 - rostlinný materiál nastříkaný roztokem účinné látky (kouření/vapování),
 - e-liquidy/náplně do vapů,
 - papír napuštěný látkou (časté v prostředí institucí; může se objevit i u mladistvých),
 - prášky/krystaly (méně často).
- Zásadní problém: extrémní variabilita (různé molekuly různě potentní, různé příměsi) a nerovnoměrné dávkování v materiálu → nepředvídatelný účinek a riziko předávkování.

Uváděná „pozitiva“ (motivace užívání)

Dospívající často uvádějí tyto motivy (nejedná se o doporučení, ale o subjektivně vnímané „benefity“):

- „Podobné THC“, intoxikace/relax, euforie.
- Silný efekt za nízkou cenu (malé množství stačí).
- Snaha o „neodhalitelnost“ (mylné očekávání; detekce se liší dle testů a konkrétní látky).
- U části uživatelů „samoléčba“ úzkosti, nespavosti.

Zdravotnický komentář: oproti konopí (THC) bývají SCRA často plní agonisté CB1 receptorů a mohou působit mnohonásobně silněji a nepředvídatelněji → vyšší riziko těžké intoxikace, psychózy a kardiovaskulárních komplikací.

www.iprev.cz

Farmakologické a klinické charakteristiky (stručně)

- **Na rozdíl od THC (částečný agonista receptorů) jsou mnohé SCRA silné agonisty CB1 → vyšší riziko:**
 - těžké úzkosti/paniky,
 - agitovanosti, delirantních stavů,
 - křečí,
 - arytmií, ischemických příhod,
 - výrazného zvracení, poruch vědomí.
- **Účinek může být:**
 - rychlý nástup (kouření/vaping),
 - krátký, ale velmi intenzivní, s možností „vln“ a náhlého zhoršení,
 - u některých látek delší a s přetrvávajícím zbytkovým útlumem.

Akutní nežádoucí účinky a intoxikace (co může škola vidět)

Časté/typické projevy intoxikace SCRA:

- Psychické: těžká úzkost, panika, paranoia, halucinace, agitovanost, dezorientace.
- Neurologické: třes, ataxie (porucha koordinace pohybů), dysartrie (porucha artikulace); někdy výrazná spavost.
- GIT: nevolnost, zvracení, bolesti břicha.
- Kardiovaskulární a poruchy autonomních funkcí: tachykardie, hypertenze (někdy i hypotenze), pocení, bledost, bolest na hrudi.
- Chování: náhlé zmatené jednání, riziko úrazů, agresivita nebo naopak „kolaps“/apatický stav.

Závažné projevy (urgentní):

- křeče, kolaps,
- porucha vědomí až bezvědomí,
- zvýšená teplota těla, těžká agitovanost/delirium,
- bolest na hrudi, srdeční arytmie
- těžká dušnost (vzácně; spíše v kombinacích),
- rabdomyolýza (rozpad svalových vláken) a akutní poškození ledvin (riziko při neklidu/hypertermii; klinicky se projeví později, ale školně důležité jako důvod k urgentnímu odeslání).

Intoxikace SCRA je typicky „ostřejší a nebezpečnější“ než běžná intoxikace THC.

Závislostní potenciál a abstinenční syndrom

Závislost

- SCRA mohou vyvolat toleranci a závislost; v některých popisech je průběh „rychlejší“ než u konopí.
- Typické: časté dávkování během dne, craving (bažení), ztráta kontroly, pokračování navzdory škodám.

Abstinenční příznaky (po vysazení)

- Úzkost, podrážděnost, nespavost,
- pocení, třes, palpitace,
- nevolnost, zvracení, nechutenství,
- bolesti hlavy, podrážděnost.

U některých jedinců mohou být abstinenční projevy výrazné a vést k rychlému relapsu.

Dlouhodobá zdravotní rizika (přehled)

Dlouhodobá data jsou omezená (stále se objevují nové molekuly), ale klinická praxe popisuje:

Psychiatrická a neurokognitivní rizika:

- Zvýšené riziko psychotických epizod, zhoršení úzkostných a afektivních poruch,
- přetrvávající paranoia, flashbacky („záblesk z minulosti“) (u části),
- zhoršení koncentrace, školního výkonu (nespecifické, ale časté).

Somatická rizika

- Kardiovaskulární komplikace (arytmie, ischemické příhody) – zejména u predisponovaných nebo při kombinacích,
- riziko poškození ledvin sekundárně (např. po rabdomyolýze – rozpad svalových vláken),
- úrazy (pády, dopravní rizika) v intoxikaci.

Klíčový rozdíl oproti THC: vyšší nepředvídatelnost a vyšší výskyt těžkých akutních stavů.

Interakce a kombinace (nejdůležitější riziková část)

Vysoce rizikové kombinace:

- alkohol → zhoršení koordinace, zvracení, úrazy, kolísání vědomí;
- stimulancia (amfetaminy, kokain, MDMA, vysoké dávky kofeinu) → hypertenze, tachykardie, arytmie, hypertermie, neklid;
- benzodiazepiny/sedativa → útlum, kolísání vědomí; maskování závažnosti stavu;
- jiné kanabinoidy/THC → nepředvídatelný efekt, vyšší úzkost a psychotické příznaky;
- antipsychotika/SSRI antidepressiva a další psychofarmaka (u léčených žáků) → riziko destabilizace psychického stavu; některé kombinace zvyšují riziko arytmií (zejm. při současné dehydrataci/elektrolytové dysbalanci).

Specifika rizika u dospívajících

- Vyšší zranitelnost CNS → riziko úzkostných/psychotických reakcí,
- častější skupinové užívání, sdílení a neznalost dávky,
- vyšší riziko úrazů a agresivních incidentů při delirantních stavech,
- riziko zaměnění za „běžné THC“ (uživatel nečeká sílu a průběh).

Orientační rozpoznání ve škole (nespecifické)

- Bylinná směs v sáčcích s marketingovými názvy; sušený materiál s „chemickým“ zápachem.
- Náplně do vapů nejasného původu.
- Papírky / „blottery“ (savé papírky – napuštěné) – méně časté, ale vysoce rizikové.
- Klinicky: prudký nástup výrazné úzkosti/paranoie, neklid, tachykardie, zvracení, kolísání vědomí; někdy křeče.

Akutní postup ve škole (zdravotnické minimum)

Indikace k urgentnímu řešení / volání 155/112:

- Porucha vědomí, bezvědomí, opakované kolapsy, křeče,
- těžká agitovanost/delirium, nekontrolovatelná agresivita,
- bolest na hrudi, výrazná tachykardie/arytmie, výrazná hypertenze,
- hypertermie, známky přehřátí,
- opakované nezvladatelné zvracení, známky dehydratace,
- podezření na kombinaci se stimulanty/alkoholem/sedativy.

Základní postup:

- Bezpečí okolí i postiženého (minimalizace podnětů, dohled),
- zhodnotit vědomí a dýchání; při zvracení poloha na boku,
- neeskalovat fyzický konflikt; při násilí přivolat pomoc dle školních postupů,
- při závažných příznacích vždy ZZS; následně informovat zákonného zástupce dle pravidel.

Krátká „medicínská“ rekapitulace

- Syntetické kanabinoidy (SCRA) jsou vysoce variabilní, často velmi potentní agonisté CB1 receptorů → nepředvídatelná a riziková intoxikace.
- Oproti THC mají častěji těžké projevy: agitovanost (neklid), paranoia/halucinace, křeče, arytmie, kolaps, hypertermie (zvýšená tělesná teplota).
- Riziko závislosti a výrazného abstinenčního syndromu existuje.
- Největší nebezpečí představují koncentrované formy, nerovnoměrné dávky a kombinace (alkohol, stimulanty, sedativa).